

Kom, heliga

Ande

En postilla för
den här världen
– som den är

Mikael
Mogren

Västerås stift 2026

© Mikael Mogren och Västerås stift

Grafisk form: Västerås stifts
information, Åke Paulsson

Tryck: åtta.45

ISBN: 978-91-988765-4-3

Kom, heliga Ande

En postilla för
den här världen
– som den är

Innehåll

Förord	8
Pingstdagen	11
Den helige Johannes Döparens dag	17
Den helige Mikael's dag	21
Tacksägelsedagen	26
Alla helgons dag	32
Inför adventstiden	36
Första advent	38
Juldagen	42
Trettondedagen	47
Fastlagssöndagen	50
Askonsdagen	54
Jungfru Marie bebådelsedag	56
Stilla veckan	59
Skärtorsdagen	61
Långfredagen	65
Påskdagen	68

Förord

Den här lilla boken berättar om ett år. Det händer mycket under den tiden. Söndagarna och de andra helgdagarna anger rytmen. Genom gudstjänsternas innehåll flätas våra liv samman med Jesus.

Boken är en postilla med predikningar. Det börjar med pingsten, eftersom dess budskap behövs just nu i både kyrkan, samhället och världen. Pingsten beskriver hur det bryter in förnyelse och gudsgemenskap, genom den heliga Anden.

När jag ber inleder jag ofta med *Kom, heliga Ande*. På latin är den sekvensen lika vacker och rak: *Veni, Sancte Spiritus*.

Bönen om den heliga Anden är ett överlämnande och ett mottagande. Pingsten är den tid på året då öppenheten för den heliga Anden är som mest aktuell. Det märks i naturen, där allt som växer är på gång och tar emot växtkraft.

När vi ber uttrycker vi en förväntan om kraft som ska komma till oss utifrån. Vi slipper pressa fram något ur oss själva. I stället väntar vi. Predikningarna i den här boken är tillkomna under sådana väntetider.

Pingstdagen

Det brukar dofta speciellt om pingsten. På pingst-aftonen gick jag genom Västerås, och det var skirt i luften. Den var klar som kristall och samtidigt kylig. De ljusgröna trädkronorna filtrerade ljuset med mist-larna som mörka punkter. Grönskan i pingsten har fler nyanser av grönt än jag har ord att beskriva.

I mitt tycke är pingsten den bästa högtiden på året. Jag älskar våren och jag älskar pingstens budskap. Pingsten behövs mer än någonsin, med allt som händer i världen just nu. Ordet pingst kommer från grekiskans eller det grekiska ordet *pentecoste*, ”femtionde”, eftersom pingstdagen infaller den femtionde dagen efter påsk. Det är med pingsten som påskens innebörd fördjupas. Pingsten är påskens landningsbana.

Sambandet mellan påskan och pingsten är grundlagt av judendomen. Den judiska påskan, pesach, firas till minne av det judiska folkets räddning ur Egypten. Femtio dagar senare infaller pingsten som på hebreiska heter shavuot, vilket betyder veckorna eller veckofesten. Den firas sju veckor, femtio dagar, efter påsk och högtidlighåller att Moses mottog lagen på Sinai berg.

Apostlagärningarna berättar hur det gick till när vännerna kring Jesus, som alla var judar, skulle fira shavuot, pingst. De verkar ha varit handlingsförlamade och de förmådde inte omsätta erfarenheterna från påskhelgen i sina egna liv. De hade upplevt både att Jesus dog och att han blev levande på nytt. Nu visste de inte vad de skulle göra utan satt i ett rum på andra våningen inne i Jerusalem där de höll ihop och bad. De var rädda för omgivningen och de höll sig för sig själva.

När pingstdagen kom var alla apostlarna församlade. Då hördes plötsligt från himlen ett dån som av en stormvind, och det fyllde hela huset där de satt. De såg hur tungor som av eld fördelade sig och stannade på var och en av dem. Alla fylldes av helig ande och började tala andra tungomål, med de ord som Anden ingav dem.

I Jerusalem bodde fromma judar från alla länder under himlen. När dånets ljud samlades hela skaran, och förvirringen blev stor när var och en hörde just sitt språk talas. Utom sig av förvåning sade de: ”Men är de inte galileer allesammans, dessa som talar? Hur kan då var och en av oss

höra sitt eget modersmål talas? Vi är parther, meder, elamiter, vi kommer från Mesopotamien, Judeen och Kappadokien, från Pontos och Asien, från Frygien och Pamfylien, från Egypten och trakten kring Kyrene i Libyen, vi har kommit hit från Rom, både judar och proselyter, vi är kretensare och araber – ändå hör vi dem tala på vårt eget språk om Guds stora gärningar.”

Apostlagärningarna 2:1–11

För Jesusvännerna hände mycket på en gång. Utlänningar som kommit till Jerusalem för att fira den judiska pingsthögtiden, hörde lärjungarna tala på just deras språk när den heliga Anden sänktes över dem. Det verkar som om gruppens låsningar släppte och individerna förvandlades till en gemenskap med utåtriktad kraft. Det nya som formades blev den kristna kyrkan.

I berättelsen om Babels torn (Första Moseboken 11:1–9) är förloppet det motsatta. Denna urgamla historia handlar om hur människorna skulle bygga ett torn som räckte ända till himlen. Medan de arbetade uppstod förvirring och de kunde inte längre förstå

varandra. Tornet blev ett kontrolltorn som gjorde att de inte vågade få fram vad de egentligen visste. De babblade. Det är mycket babbel i vår värld. Vi käbb-lar i våra olika kontrolltorn. Med pingsten är det annorlunda. Då når människorna fram till varandra, genom den heliga Anden.

Något av pingsten upplever vi varje gång vi samlas till gudstjänst. Även om vi inte skulle vara många som ber tillsammans en söndag, firar vi med alla i den universella kyrkan, i himlen och på jorden. Samtidigt som varje individ är unik ingår vi i samma mänsklighet och är beroende av Guds skapelse. Prästen vid altaret som leder mässfirandet höjer det välsignade brödet och säger:

Brödet som vi bryter är en
delaktighet av Kristi kropp.

Församlingen svarar:

Så är vi, fastän många, en enda kropp,
ty alla får vi del av ett och samma bröd.

Blandningen av olika erfarenheter är större idag än tidigare i Sverige. Precis som i Apostlagärningarna talas

det många olika språk på landets gator. Vissa av oss kurar som lärjungarna i rummet på andra våningen och väntar på vad som ska hända. I min samhällsvision är vi kristna en medveten del av befolkningen som gör positiv skillnad för helheten. Alla människor kommer inte att bli döpta, men visionen är att vi som är det ska ha en identitet och ett självförtroende som bidrar till samhällets gemensamma bästa. Människor har olika drivkrafter, ofta grundade i religiösa eller ideologiska sammanhang. Märks det kristna bidraget i omvärlden, kan det även locka fram andra åskådningars drivkrafter, så att vi bygger vårt samhälle tillsammans.

”Hänryckningens tid” kallades pingsten av biskopen och poeten Esaias Tegnér. Citatet hade han lånat från tyskan. Hänryckningen har sin tid, det känner de av oss till som har upplevt starkt engagemang och förälskelse. Då vet vi också att de perioderna går över och efteråt måste vi landa i oss själva och den tillvaro som är vår. För mig har det varit att komma i sammanhang och inse att vi alltid är beroende av varandra och av skapelsen.

Genom kyrkan och den kristna tron, ger den heliga Anden oss drivkrafter så att vi kan verka och skapa i

gemenskap med andra. På så sätt blir vi ianspråkstagna av den heliga Anden som genom oss kan ge världen liv. Pingstdagens texter väcker hoppet om att Anden kan förvandla oss till liv tillsammans.

Vi ber: Kom, heliga Ande

Den helige Johannes Döparens dag

Är midsommar den storhelg som är minst kyrklig? Ja, så är det i vissa trakter. På andra ställen lever kyrkan upp under midsommarhelgen. Det gäller till exempel i Leksand, där kyrkbänkarna fylls och det är tal ute på Kyrkvallen efter gudstjänsten.

I Göteborg är den 24 juni en dag då romer kommer till domkyrkan och lämnar gåvor. Ibland infaller den dagen just under midsommarhelgen. Romernas val av datum är till minne av den märkesdag då ärkebiskop KG Hammar bad romerna om förlåtelse för kyrkans övergrepp mot dem.

Den helige Johannes Döparens dag har egentligen ingenting med sommarsolståndet att göra. Datumet är bestämt för att det anses vara Johannes Döparens födelsedag, han föddes ett halvår före Jesus.

En av texterna på den helige Johannes Döparens dag är Sakarias lovsång:

Välsignad är Herren, Israels Gud,
som besöker sitt folk och ger det frihet.

Han reser för oss frälsningens horn i sin tjänare Davids släkt, så som han för länge sedan lovat genom sina heliga profeter, frälsning från våra fiender och alla som hatar oss.

Han visar barmhärtighet mot våra fäder och står fast vid sitt heliga förbund,
den ed han svor vår fader Abraham: att rycka oss ur våra fienders hand och låta oss tjäna honom utan fruktan, rena och rättfärdiga inför honom i alla våra dagar.
Och du, mitt barn, skall kallas den Högstes profet,
ty du skall gå före Herren och bana väg för honom.

Så skall hans folk få veta att frälsningen är här med förlåtelse för deras synder genom vår Guds barmhärtighet och mildhet.

Han skall komma ner till oss från höjden, en soluppgång för dem som är i mörkret och i dödens skugga, och styra våra fötter in på fredens väg.

Lukasevangeliet 1:67–79

Bakgrunden till lovsången är att den gamle prästen Sakarias hade blivit stum när han var i Jerusalems tempel. Det hände när en ängel berättade att han och hustrun Elisabet skulle få barn. De var ju till åren. När barnet var fött och skulle omskäras hade grannarna synpunkter på vad pojken skulle få för namn. Elisabet stod på sig och menade att Johannes skulle han heta. Det hade hennes man hört från en ängel i Jerusalems tempel. Den stumme Sakarias tecknade på en skrivtavla: ”Johannes är hans namn.” I samma ögonblick brast hans tal fram på nytt. Sakarias fylldes av helig ande och talade profetiska ord. Det är bakgrunden till Sakarias lovsång. För mig låter det lite som en jojk när jag hör någon läsa Sakarias lovsång: ”Han skall komma ner till oss från höjden, en soluppgång för dem som är i mörkret och i dödens skugga, och styra våra fötter in på fredens väg.”

Evangelisten Lukas framställer den gamle Sakarias som en fredsteolog. Freden är inte enbart frånvaro av krig och våld, den innebär också frälsning, barmhärtighet och förlåtelse. Freden är inte målet, freden är vägen. Den fred Sakarias sjunger om hör ihop med att älska sina fiender. Sakarias lovsjunger det idealtillstånd som på hebreiska heter *shalom* och på

arabiska *salaam*. Det är Jesus som ska komma med freden. Då ska shalom råda mellan oss människor, liksom i hela universum.

Något av shalom brukar finnas i drömmarna om den svenska sommaren. Medan snöslasket på gatorna hittar in genom skosömmarna drömmer många om varma, sköna dagar. När sommaren äntligen är här inser många av oss att den också kan vara en tråkig tid, kanske med ensamhet och ansträngd ekonomi, dåligt väder och trista vardagskonflikter.

Sommaren är inte alltid ett idealtillstånd när vi befinner oss mitt i den. Det blir inte fred bara för att det är sommar. Taskiga konflikter och sjaskiga livshistorier hör till den tillvaro som Jesus delar med oss. Drömmarna om sommaren kan vara som en föraning om shalom: Lata, varma dagar då fredens tillstånd är alldeles självklart. Bortom aningarna möter Jesus med sin fulla och eviga shalom. Den tillvaro som Sakarias sjunger om beror inte på sommaren utan på Jesus. Det är med Jesus som shalom bryter in i världen.

Den helige Mikael's dag

När Mikaelidagen infaller i slutet av september är texterna fyllda med både änglar och drakar. Änglar betecknar Guds kommunikation med oss. Grekiskans *angelos* betyder budbärare liksom hebreiskans *malák*. Förbindelser, budbärare, bönesvar, gudsingripanden, Guds utstrålning och Guds sändebud. Änglarnas många namn berättar om gudomlig kontakt i människors liv.

Änglarna upplever jag som förtätningar i tillvaron. Förtätningarna kan komma om natten, när jag vaknar på småtimmarna. Då råder liksom en annan densitet i luften. Det har tätat. Det är ingenting dramatiskt, det bara gör mig trygg och då brukar det komma nya tankar.

Människor som berättar hur de har upplevt änglar brukar beskriva att någonting helt annat bröt in. Ofta tycks det inträffa när slutet verkade vara nått, men det blev en fortsättning.

Jesus talade om änglar:

Se till att ni inte föraktar någon enda av dessa små. Jag säger er att deras änglar i himlen alltid

ser min himmelske faders ansikte.

Matteusevangeliet 18:10

Varje individ, varje litet barn, har änglar i himlen som ser Guds ansikte. Det är ett sätt att ge ord åt den gudomliga kommunikation som ständigt är riktad mot oss.

Det är inte underligt om förbindelser med det gudomliga aktiverar motkrafter. I synnerhet Uppenbarelseboken berättar om drakarnas härjningar. Vissa meningar i den boken är så laddade med fasa att de liknar en intensiv feberdröm. Uppenbarelseboken bör läsas tillsammans med kloka bibelkommentarer, i grupp, eller med en erfaren vägledare. Kanske går läsningen bättre för den som är mera van vid fantasy än jag. För mig är Uppenbarelseboken lite för konkret. Jag tycker den kan vara obehaglig och den gör mig inte bara gott.

Mot slutet övergår Uppenbarelseboken i harmoni, men det är mycket elände före dess. Den teologiska bakgrunden är att Kristus helar förbindelsen mellan Gud och skapelsen. Den förbindelsen finns där hela

tiden men det är lätt att tappa den ur sikte. När det händer förlorar vi riktningen och förtvivlan kommer över oss. Det är det som gör Uppenbarelseboken till svårsmält läsning. Det är inget roligt att nämna, men det som boken beskriver är också aktuellt för oss: Destruktionen letar sig ständigt in i vår tillvaro.

Mikaelidagens text från Uppenbarelseboken har fyra namn på destruktionsen: den stora draken, ormen från urtiden, Djävul och Satan. Det är olika sätt att med ord gestalta det som förstör.

Det blev en strid i himlen. Mikael och hans änglar gav sig i strid med draken. Och draken och hans änglar stred, men han övermannades och det fanns inte mer någon plats för dem i himlen. Och han, den stora draken, ormen från urtiden, han som kallas Djävul och Satan, han som förför hela världen, han störtades ner på jorden och hans änglar störtades ner med honom. Och jag hörde en stark röst i himlen säga: ”Nu finns frälsningen och kraften och riket hos vår Gud och makten hos hans smorde. Ty våra bröders anklagare har störtats ner, han som anklagade dem inför vår Gud både dag och natt. De har

besekrat honom genom Lammets blod och genom sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv mer än att de kunde gå i döden. Jubla därför, ni himlar och ni som bor i dem. Men ve över jorden och havet: djävulen har stigit ner till er, och hans raseri är stort, ty han vet att hans tid är kort.”

Uppenbarelseboken 12:7–12

I en stad i östra Frankrike besökte jag ett berömt bibliotek. På en vägg hängde ett jätteben. Under hundratals år ansågs det benet ha kommit från en drake. I början av 1900-talet klargjorde forskare att det var ett ben från en dinosaurie. Den här staden ligger i Alsace, vilket är söder om gränsen för inlandsisens utbredning. I områden där ingen inlandsis skrapat marken hittar arkeologerna ofta urtida skelettdelar. Många forskare menar att i trakter som aldrig haft kilometertjockt istäcke uppstod de första berättelserna om drakar. När människor lät sina värsta fantasier ta form kring upphittade benrester, placerade de sin skräck utanför sig själva och gjorde den sannolikt mer hanterbar. Särskilt barn är mästare på att hitta former för det skrämmande. I en församling där jag arbetade brukade vi annonsera

att barnen kunde ta med sig sina dinosaurier till kyrkan på den helige Mikael's dag. År efter år fylldes kyrkbänkarna med små dinosaurieexperter som kom med plast-dinosaurier i olika storlekar. Ett år blev jag tillrättavisad av en pojke för att jag inte visste att den leksak jag kallade dinosaurie mer precist var en *Tyrannosaurus Rex*.

Destruktionen i och utanför oss söker gestaltningar. Det gör att vi kan sätta ord på drakar och dinosaurier och kanske få stöd i hanteringen av dem. Gestaltningarna gör att destruktionsen blir mer konkret. Genom livet har jag förundrats över hur förstörelsen gräver sig ner, särskilt i sådant vi tycker om och håller kärt. Samtidigt är dess kraft begränsad. Gud är ingen förhistorisk Tyrannosaurus Rex. Gud har tagit gestalt i Jesus och det gör att Gud känner oss och söker vår närhet.

Tacksägelsedagen

Öster och väster fyller du med jubel. Du tar dig an jorden och ger den regn, du gör den bördig och rik.

Guds flod är full av vatten. Du får säden att växa,

du sörjer för jorden.

Du vattnar åkerns fåror och jämnar ut dess tiltor.

Med regnskurar gör du jorden mjuk, du välsignar det som växer.

Du kröner året med goda gåvor, där du går fram gror feta skördar. Ödemarkens beten frodas, höjderna klär sig i jubel.

Ängarna smyckas av fårhjordar och dalarna höljer sig i säd.

Allt är jubel och sång.

Psaltaren 65:9–14

Guds flod är full av vatten, jublar den 65:e psalmen i Psaltaren på tacksägelsedagen då Lovsång är temat. Den här söndagen står många av våra kyrkor smyckade likt Olivbergets sluttning efter att regnet forsar fram. Guds flod är full av vatten och ger liv.

Ibland har det inte bara varit frukter och grönsaker som prytt kyrkorna på tacksägelsedagen. Jag tänker särskilt på en kyrka där det stod redskap framme i koret. En hacka stod lutad mot en skottkärra och där låg ett par kvarlämnade arbetshandskar. Före gudstjänsten gick jag och kände på föremålen. De påminde mig om hur det var när vi plockade sten på åkrarna därhemma. Vi vandrade över de harvade gårderna och tog bort stenar. Dem samlade vi på stenrösen för att odlingsjorden skulle bli stenfri.

Då Jesus närmade sig staden och var på väg ner från Olivberget började hela skaran av lärjungar i sin glädje ljudligt prisa Gud för alla de underverk de hade sett: ”Välsignad är han som kommer, konungen, i Herrens namn. Fred i himlen och ära i höjden.” Några fariséer i folkmassan sade då till honom: ”Mästare, säg åt dina lärjungar att sluta.” Han svarade: ”Jag säger er att om de tiger kommer stenarna att ropa.”

Lukasevangeliet 19:37–42

Jesus säger att om lovsången tystnar så ska stenarna ropa. Lovsången uppfattar vi med alla sinnen. Är det

inte så att varje gång vi känner kärlek och livsglädje i våra kroppar är det en lovsång till Gud. Guds lovsång sjungs genom oss. När jag ser alla frukter och grönsaker som skördas om hösten, brukar jag tänka på mammas och farmors slit därhemma i trädgårdsland och på åkrar. Lovsången som det talas om, är för mig Guds kärlek när den besvaras av människan. Den sången doftar och sprakar: Blommor och frukter, jord och löv, välsignat bröd och vin på altaret. Jag tror att våra liv är lovsång. Att leva är att acceptera och hitta glädjen i det liv som blev mitt. På många håll betyder det att acceptera slit och hårda villkor. Mitt i vardagen är människors liv en lovsång till Gud.

Idag jublar Gud sin lovsång på många sätt. Vårt samhälle är mångkulturellt. Jag tänker på lovsången som sjungs i moskén, på samma språk och med samma typ av musik som i många av Mellanösterns kyrkor. Jag tänker på vården och omsorgen. I mina fantasier är sjukvården ett grönsaksland där vi får kraft och hälsa. Skolor och lärdom sjunger också med i lovsången. En annan lovsång är kulturen. Lyssna till sångerna om att älska och bli älskad. Medeltida madrigaler och melodifestivaler, tacksamheten inför

kärleken är densamma. All kärlek springer fram ur den treeniga Guden.

Vad händer när sången tystnar, när livsmodet sviker, kraften överger och blomstren dör? Jesus talar om vad som sker när lovsången blir stum: Då kommer stenarna att ropa, säger han. Det där med stenarna som ropar kan tolkas på olika sätt. I Tanzania har jag upplevt att stenarnas rop betyder kraft till kamp. Jag förstår det som att Jesus talar om människan inte bara genom sprudlande, glad energi. När sången tystnar och kraften tar slut, då går stenarna i dagen. Det Jesus säger om stenarna får mig att undra om det inte finns en lovsång underifrån, djupare än våra krafter? Jag anar att det är den lovsången som stenarna ropar.

Det var mycket sten på åkrarna runt stugan hemma hos oss. På ett gärde fanns en åkerholme som bara bestod av stenar. Varje år bar vi sten och lade på röset. En höst sa pappa och mamma att nu skulle de bort. Gärdet skulle bli jämnt och lättbrukat utan stenhögen i mitten. Då började vi lasta stenarna på en traktorkärra. Under stenröset tittade det fram en jordhög. Lasse Bernström som är en skicklig gräv-

maskinist kom med sin grävskopa och hjälpte oss att ta bort jorden. Plötsligt hördes en smäll. Det var skopan som slog i sten och ett spetsigt stenblock gick i dagen. Det spändes kedjor om stenen medan grävmaskinisten gasade och drog. För bort skulle den, men stenen var orubblig. Till slut insåg pappa att det var lönlöst. Det var urberget som gick i dagen. Vi rådde inte på det. En kväll när vi varit hos djuren i ladugården gick vi till stenblocket. Jag var rödblommig och varm i den kyliga höstluften. Pappa satte sig på stenblocket och jag bredvid honom. Vi kände på den skrovliga stenen en stund under tystnad. Sedan sa pappa att det är som det är, och det är bra så.

Den dag kommer för de flesta människor, då vi står inför en skrovlig berättelse om oss själva. Där ser vi kanske ingen mening. Många upplever det mötet som kall, hård sten. En del kallar det för meningslösheten. Jesus kämpade mot tunga stenar, det visar korset på altaret. Att inte längre förneka meningslösheten kan vara början på den kamp som det är att släppa de stenar vi har burit. Den som börjar plocka stenar i sitt eget stenröse upptäcker ofta att vi bär många fler och tyngre stenar än vi visste.

Förnuftet säger att det är meningslöst. Kärleken visar att det är som det är. Ur det hårda och kalla kan det en dag komma musik som svar. Det är varm och vacker musik, för genom det oslipade och skrovliga skimrar värme och skönhet. Det är kanske det sannaste vi människor kan vara med om. När lovsången tystnar, då ska stenarna ropa. Det har Jesus lovat.

Alla helgons dag

Ju fler åren blir, desto mer upplever jag hur många det är som jag saknar. Allt oftare känner jag nuförtiden igen namnen på gravstenar och i dödsannonser. Några av de döda stod mig riktigt nära och jag kan längta efter dem, så att det gör ont i kroppen. Trots att tiden har gått blir det ibland så att jag dröjer mig kvar i det som har varit. Jo, jag vet att sorg tar tid, och att sorg är ett arbete. I mitt sorgearbete behöver jag ibland hjälp att kunna se på Jesus. Den hjälpen får jag under allhelgonahelgen då vi är många som är öppna med vår sorg och vi tillsammans står riktade mot Jesus och himmelriket.

Synen på himmelriket har skiftat under de senaste århundradena. På 1800-talet beskrevs himlen utförligt och i detalj, med gator av guld och pärlportar. Så lät det när nya kyrkor och samfund bildades, samtidigt som industrialismen tog fart. Massproduktion av glada sånger och glättiga trycksaker spred bilder av lyckoriket ovan molnen. Jesus var konduktören som körde spårvagn till himlens ändstation.

På 1900-talet blev det genant, ja pinsamt, med spårvagnar och guldgator. I stället massproducerades nid-

bilder av sentimentala kristna som lurats att tro på något så enfaldigt som ett himmelrike. Då gick det möjligen att tala om Guds rike som en politisk vision för ett bättre samhälle här och nu, eftersom många skrattade åt ord som salighet och himmelrike. Idag har flabbet tystnat.

Vad är då himmelriket? Uppenbarelseboken talar om en ny himmel och en ny jord, där Gud själv skall torka alla tårar, och där sorgen och smärtan är borta (Uppenbarelseboken 7:9–17). Andra Petrusbrevet förklarar att Guds löften kommer att uppfyllas, och att en dag för Herren är som tusen år, och tusen år är som en dag (Andra Petrusbrevet 3:8). Kort sagt tycks himmelriket vara bortom de kategorier som står till vårt förfogande. Jesus själv talar om de fattiga, gråtande, hungriga, och om alla som hör Guds ord. De tillhör Guds rike, säger han.

Saliga de som är fattiga i anden,
dem tillhör himmelriket.

Saliga de som sörjer,
de skall bli tröstade.

Saliga de ödmjuka,
de skall ärva landet.

Saliga de som hungrar och törstar
efter rättfärdigheten,
de skall bli mättade.
Saliga de barmhjärtiga,
de skall möta barmhärtighet.
Saliga de renhjärtade,
de skall se Gud.
Saliga de som håller fred,
de skall kallas Guds söner.
Saliga de som förföljs
för rättfärdighetens skull,
dem tillhör himmelriket.
Saliga är ni när man skymfar och förföljer er och
på allt sätt förtalar er för min skull.
Gläd er och jubla, er lön blir stor i himlen.
På samma sätt förföljdes ju profeterna före er tid.

Matteusevangeliet 5:3–12

Den salighet Jesus talar om verkar inte behöva några lyckokänslor. Saligheten är gemenskapen med Jesus och den består trots sorg och fattigdom. Jesus nämner alla som hör Guds ord. Det gör vi genom att vi firar gudstjänst och samlas till andakt. Att låta varje dag börja och sluta i andakt ger gemenskap med

Jesus. När vi tar emot nattvarden är det närvaro, redan här och nu. Det välsignade brödet och vinet är en försmak av den totala gemenskapen med Jesus. I den gemenskapen finns även de som gått före oss in i döden.

I minnen och arvsanlag lever de döda vidare ibland oss. Eller snarare, jag hoppas att det är så. Jag hoppas att de döda får vara döda, och leva i gemenskap med Herren, i en tillvaro där de omformas till ett nytt liv, tillsammans med Jesus.

Många av oss vet från våra egna liv att dödens makt är stark. Jesus är starkare.

Inför adventstiden

Från allhelgonahelgen till och med trettondedag jul står traditioner och relationer i centrum. På engelska kallas den här perioden för *The Holy Season* – den heliga årstiden. Det märks att den här tiden på året är speciell eftersom de andliga och existentiella inslagen i media ökar. Samtidigt är vi många som dekorerar både gravar och hem, ofta med samma föremål varje år.

När du ställer fram adventsljusstaken eller hänger upp stjärnan i fönstret, berätta varför du gör det. Säg några ord om Jesus och Maria, och sjung *Bereden väg för Herran* och *Hosianna*. Om du inte sjunger själv, så spela dem på mobilen. Gör en liten andakt, för dig själv eller med flera, när sakerna har kommit på plats.

Gud som haver barnen kär,
se till mig som liten är.
Vart jag mig i världen vänder,
står min lycka i Guds händer.
Lyckan kommer, lyckan går,
du förbliver Fader vår.
Amen

Vår Fader, du som är i himlen.
Låt ditt namn bli helgat.
Låt ditt rike komma.
Låt din vilja ske på jorden så som i himlen.
Ge oss idag det bröd vi behöver.
Och förlåt oss våra skulder
liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss.
Och utsätt oss inte för prövning
utan rädda oss från det onda.
Ditt är riket.
Din är makten och äran
i evighet.
Amen.

Första advent

När Jesus och hans lärjungar närmade sig Jerusalem och kom till Betfage vid Olivberget skickade Jesus i väg två lärjungar och sade till dem: ”Gå bort till byn där framme, så hittar ni genast ett åsnesto som står bundet med ett föl bredvid sig. Ta dem och led hit dem. Om någon säger något skall ni svara: Herren behöver dem, men han skall strax skicka tillbaka dem.” Detta hände för att det som sagts genom profeten skulle uppfyllas: Säg till dotter Sion: Se, din konung kommer till dig, ödmjuk och ridande på en åsna och på ett föl, ett lastdjurs föl. Lärjungarna gick bort och gjorde så som Jesus hade sagt åt dem. De hämtade åsnan och fölet och lade sina mantlar på dem, och han satt upp. Många i folkmassan bredde ut sina mantlar på vägen, andra skar kvistar från träden och strödde dem på vägen. Och folket, både de som gick före och de som följde efter, ropade: ”Hosianna Davids son! Välsignad är han som kommer i Herrens namn. Hosianna i höjden!”

Matteusevangeliet 21:1–9

På första advent berättar Matteusevangeliet om när Jesus rider in i Jerusalem. Det är många härskare som gjort storslagna intåg: Nebukadnessar, Napoleon, Hitler, Mussolini. De har velat manifesteras i sin riken genom att verka starka och oövervinnerliga. Jesus gör tvärtom, han visar sin sårbarhet. Det rike som breder ut sig med Jesus är inte av denna världen.

Första söndagen i advent är en dag med fest och glädje och därför är färgen i kyrkan vit. Adventstiden däremot, som den här söndagen inleder är en fastetid och en förberedelsetid. Fastetidernas liturgiska färg är violett.

Meditation är ett sätt att förbereda sig inför julen. Meditation är att ha riktning mot mitten. När vi rör oss mot tillvarons mitt kommer stillhet. Besinning vaknar. Det beror på Jesus Kristus. Han finns i tillvarons mitt.

Både ensamhet och utsatthet blir extra påtagliga kring storhelger. Adventstiden säger till oss att lita på Gud, så som Gud litar på oss. Även den ensamhet

vi inte själva väljer, är genomlyst av Guds närvaro. Kanske är det just ensamheten som gör att det gudomliga kan lysa fram? Jesus red in i vår tillvaro, så som den är.

Jag upplever att det ger riktning och sammanhang när vi förbereder oss för högtider. Det blir mindre ödsligt när vi sätter upp adventsstjärnor och plockar fram adventsljusstakar. När jag går genom Västerås och ser hur det lyser i fönstren, då är det som att människorna därinne talar till mig och signalerar att vi hör ihop och förbereder julfirandet tillsammans.

Professorn i religionshistoria, David Thurffjell, har i sina böcker utsett svenska folket till granskogsfolket. Hellre säger jag att vi är julgransfolket. Det är genom att pynta våra hem som vi uttrycker vår identitet.

Den består av traditioner som hjälper oss att hålla ihop våra relationer. Den där sammanhållningen och hemhörigheten har i tusen år byggt landet Sverige. Vi som tillhör julgransfolket smyckar våra hem som en kyrka. Det blir riktigt starkt om dekorationerna också förknippas med berättelser som förenar oss.

Det brukar vara en blandning av släktminnen och berättelser som angår fler än våra närmaste. Adventsstjärnan i fönstret påminner oss om stjärnan som visade vägen till Jesus i Betlehem. På samma sätt har adventsljusstaken ett budskap. När vi tänder de fyra ljusen hör vart och ett ihop med adventssöndagarnas teman: Jesu ankomst, Guds rike, Vägröjaren och Herrens moder.

Adventsstjärnorna lyser i fönstren och visar vägen till Jesus i vintermörkret. De påminner oss om att fredens väg börjar vid våra köksbord, i nära relationer och i våra hjärtan. Vår värld är trasig och orolig, både i stort och smått. Det självklara skulle kanske vara att ge upp. Gör inte det! Grunden för vårt hopp är att Gud har valt den här världen för sin ankomst. Det är advent.

Juldagen

Första gången jag ledde en julotta mötte jag tystnaden i kosmos. Redan i september hade jag börjat träna på att sjunga inledningen, julottans *introitus*. Det är ängelns ord från Lukasevangeliet. Jag var 21 år, och sjöng för full hals:

”Se, jag bär bud till er om en stor glädje, Halleluja.”

Därefter blev det tyst i kyrkan. Församlingen teg. Svaret som stod i agendan kom inte. Några sekunder varade tystnaden, mer klarade jag inte. Med spänd röst pressade jag fram församlingens svar:

”En glädje för allt folk, Halleluja.”

Efteråt i sakristian värkte tinningarna. Det var uppspänt och ledset, jag ville åka hem. Tystnaden hade varit otäck och därför fyllde jag ut den och sjöng själv. En vis gammal präst hjälpte mig att tolka vad som hade hänt den där juldagsmorgonen. Det jag hade hört var tystnaden i kosmos, fick prästen mig att förstå. I kristen teologi har tystnaden alltid varit viktig, eftersom ur den

föds det nya. Det var tystnaden i kosmos som mötte Maria när ängeln berättade att hon skulle föda ett barn. Mellan ängels ord och hennes eget svar rådde tystnad, kosmos drog liksom andan. Idag kan jag le åt mig själv där jag stod framför altaret och sjöng högt och tappert. Jag kämpade, och de som satt i bänkarna blev säkert omskakade. Det var ju klockan fem på morgonen.

Tystnaden som jag upplevde den där juldagsmorgonen var en föraning om det nya som skulle födas. Det skrämde mig då. Det som skulle komma dröjde år innan det mognade. När jag idag försöker förstå händelsen anar jag att de där tysta sekunderna bidrog till mitt intresse för *Logos*, Ordet. Jag fick smaka det ordlösa. Det är spännande med Jesus Kristus utan ord och därför ska vi stanna ett ögonblick vid de tysta, preexisterande dimensionerna av Jesus. Han fanns före sin födelse i Betlehem, under det förlopp som brukar kallas preexistensen. Jesus föddes till den här världen under våra villkor. Samtidigt är han en dimension av Gud som funnits med sedan före skapelsen. Om den preexisterande Kristus handlar inledningen till Johannesevangeliet. Där, i Johannesprologen, talas om *Logos*, Ordet, som blev människa och bodde bland oss:

I begynnelsen fanns Ordet, och ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till. I Ordet var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det.

Det kom en man som var sänd av Gud, hans namn var Johannes. Han kom som ett vittne för att vittna om ljuset, så att alla skulle komma till tro genom honom. Själv var han inte ljuset, men han skulle vittna om ljuset.

Det sanna ljuset, som ger alla människor ljus, skulle komma in i världen. Han var i världen, och världen hade blivit till genom honom, men världen kände honom inte. Han kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom. Men åt dem som tog emot honom gav han rätten att bli Guds barn, åt alla som tror på hans namn, som har blivit födda inte av blod, inte av kroppens vilja, inte av någon mans vilja, utan av Gud.

Och Ordet blev människa och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, en härlighet som den

ende sonen får av sin fader, och han var fylld av nåd och sanning.

Johannesevangeliet 1:1–14

Något liknande förekommer i muslimsk teologi. Där påminner logos till viss grad om *al-insaan al-nuriyya*, urbilden, som skapades före världens tillkomst. Enligt muslimska filosofer har urbilden kraft eftersom den är Guds plan för hur världen ska gestaltas. Ända sedan antiken har filosofer från olika håll undersökt vad som händer i överföringen av Ordet. Särskilt inom de ortodoxa kyrkorna finns underbara beskrivningar av hur Ordet väcker starka känslor och omges av stor skönhet.

Både känslorna och skönheten finns med i den text som 1800-talsdiktaren Thekla Knös har skrivit till en älskad julpsalm: Det är en ros utsprungen.

Den späda rosen fina
som doftar salighet
i mörkret skall den skina,
besegra dunkelhet,
Sann Gud och mänska sann,

oss arma människor frälsa
från synd och död han kan.

Den svenska psalmboken, psalm 113:3

Vi sjunger om rosor på julen för att vi ska kunna föreställa oss att Guds levande ord, Ordet, slog ut som en ros. Tillvaron liksom öppnades, när Maria födde sitt barn. Lukasevangeliet berättar att det hände utanför härbärgen, inte i Herodes kungaborg. Det skedde där fattiga herdar vaktade sin hjord om natten.

Det som är på riktigt i tillvaron förblir skört och ibland skimrande. Herdarna greps av stor förfäran, står det hos evangelisten Lukas. Vi kan bara treva mot öppningen, aldrig ta kontroll. Några upplever att huden blir känsligare än vanligt, andra förnimer dofter. För vissa kommer det som en lättnad. Jesus föddes i det mest utsatta, utanför. Där någonstans finns öppningen mot Jesus. Det är kring ett nyfött barn vi samlas, när vi firar jul.

Trettondedagen

På många språk heter trettondedagen något som påminner om grekiskans ord *epifania*, uppenbarelse. På tyska kallas trettondedagen *Epiphantias* och på engelska *Epiphany*. Ordet epifania säger att det har blivit uppenbart att Gud är född som människa. Det är därför Epifania är Kristi födelses fest i de äldsta kyrkorna.

Matteusevangeliet berättar att när Jesus hade fötts i Betlehem kom österländska stjärntydare för att hylla judarnas nyfödde kung eftersom de hade sett hans stjärna gå upp:

”...och stjärnan som de hade sett gå upp gick före dem, tills den slutligen stannade över den plats där barnet var. När de såg stjärnan fylldes de av stor glädje. De gick in i huset, och där fann de barnet, och Maria, hans mor, och föll ner och hyllade honom. De öppnade sina kistor och räckte fram gåvor: guld och rökelse och myrra.”

Matteusevangeliet 2:9–11

Den stora glädjen som flödar från Gud kan träffa en människas hjärta. Därigenom påverkar den också folk-

grupper och hela länder. På olika håll i världen upplever många människor just nu Guds kraft i sina livsvillkor. Kristen tro breder ut sig, särskilt i Ostasien och Östafrika. För mig som 23-åring betydde det förändring att bo i Tanzania under fem månader. De första veckorna mötte jag elände – men också glädje och mänsklig livskraft – på ett djup där jag aldrig befunnit mig tidigare. Att vistelsen blev så viktig för mig berodde på att jag hade kloka och erfarna människor omkring mig. De visade att med kristen tro som grund kan vi människor leva med både glädje och sorg. Söndagarnas gudstjänster, rytmen av högtider, de återkommande bönerna, gör tillvaron rik även när förutsättningarna är usla.

Det ger mycket glädje att Västerås stift sedan många år har ett vänstift i Tanzania. Det heter Karagwe och är området längst upp vid gränsen mot Uganda, väster om Viktoriasjön. Biskopen i vårt vänstift heter Benson Bagonza och är en modig man. Vi umgås ofta på nätet. Han har drivit igenom att kvinnor får prästvigas i Karagwe, något som inte var självklart.

Jag gillar biskop Bagonza. När vi hörs brukar vi dela sådant som är bra och dåligt på våra hemmaplaner. En gång berättade biskop Bagonza att de har ett

stort problem i hans stift: Det är för många som vill bli medlemmar i kyrkan. Han skrattade när han sade att kyrkorummen inte har plats för alla. Tjugoåtta nya kyrkor håller de på att bygga. Stiftet saknar tillräckligt med präster för att hinna döpa alla barn. De har även varit tvungna att bygga en ny domkyrka i Karagwe för att alla som kommer till gudstjänsterna ska få plats.

Den väldiga rörelsen i Karagwe drivs av den heliga Anden. Den är beroende av både kyrkans organisation och läget i det tanzanianska samhället. Tanzania genomgår just nu stora förändringar och håller på att få en medelklass som är utbildad och ganska välmående. För dem passar den lutherska kyrkan mycket bra, med sin omsorg om gudstjänsternas liturgi och inriktningen på diakoni bland de fattigaste. Samtidigt är kyrkan öppen för samtiden: Kvinnor har hög ställning i nutidens Tanzania och så är det även i den lutherska kyrkan. Det bidrar till att kyrkan uppfattas som välfungerande och Jesuslik.

Guds uppenbarelse i Kristus är som en mäktig flod som svämmar över alla nationsgränser. Det ger glad energi att ta del av flodvågen från Tanzania.

Fastlagssöndagen

En glad tanke vidgar hjärtats hinnor lättar tankarna
Får en eld att brinna som värmer mitt inre
med ögon, leenden och vackra ord.

Så skriver Paulus. Alltså, den samiske poeten Paulus Utsi i sin diktsamling *Giela Giela* som kom ut 1974. Han berättar hur kärleken växer i människan. Det passar särskilt bra att höra när det är fastlagssöndag, eftersom den ofta infaller i närheten av samernas nationaldag, den 6 mars, och har Kärlekens väg som tema. ”Får en eld att brinna som värmer mitt inre”, säger Paulus Utsi. Den värmen förstår jag som Jesus. Vårt inre kan vara varmt och vackert, så som det blir av kärlek mellan människor. Jag vet också att det kan vara slitet och sönderstressat. De som mötte Jesus fick sina djupaste behov tillfredsställda. De verkar inte alltid ha vetat vilka behov de hade, men i mötet med honom blev de uppfyllda. Det uppstod värme där Jesus gick fram och det kom förändring. Det blev varmt inom människorna, precis som i Paulus Utsis dikt.

”Vi går nu upp till Jerusalem”, säger Jesus till lärjungarna. Det blir början på den väg som han ska

gå mot långfredagens död och påskdagens uppståndelse. Vännerna runt Jesus förstod ingenting. De hade det bra tillsammans och de verkar ha trott att det bara skulle fortsätta. I stället mötte Jesus döden. Redan tidigt i kyrkans historia tolkades profeten Jesajas ord om Herrens lidande tjänare som om att det handlade om Jesus Kristus:

Så säger Herren Gud:
Min tjänare skall ha framgång,
han skall bli upphöjd,
mäktig och ärad.
Många förfärades över honom,
så vanställt var hans yttre,
så föga mänskligt hans utseende.

Jesaja 52:13–14

Det måste ha varit omtumlande när denna gamla judiska text första gången förknippades med Jesus. Den hade kommit till många hundra år innan han föddes. På liknande sätt kan vi låta våra egna erfarenheter tolkas genom det som hände Jesus. Han har gått före oss till korset.

Ur händelserna i Jerusalem uppstod ny kärlek, tro

och hopp. Det kan verka långt dit när vi upplever motsatsen, som till exempel när ängslan fyller oss. Den trygga gemenskapen är värme, men ängslan är som en hård isskorpa närmast huden. Då kan det vara svårt att lita på den inre värmen som Paulus Utsi beskrev. Det var säkert därför Jakob och Johannes ville ha garantier av Jesus som vi märker i följande berättelse.

Jesus och hans lärjungar var nu på väg upp mot Jerusalem, och Jesus gick först. De var fyllda av bävan, och de andra som följde med var rädda. Då samlade han de tolv och talade om för dem vad som skulle hända med honom:

”Vi går nu upp till Jerusalem. Människosonen skall utlämnas åt överstepräster och de skriftlärda, och de skall döma honom till döden och utlämna honom åt hedningarna, som skall göra narr av honom och spotta på honom, prygla honom och döda honom, och efter tre dagar skall han uppstå.”

Jakob och Johannes, Sebedaios söner, gick fram till honom och sade: ”Mästare, vi vill be dig om en sak.”

”Vad vill ni att jag ska göra för er?” frågade han.

De svarade: ”Låt oss få sitta bredvid dig i din härlighet, den ene till höger och den andre till vänster.”

Markusevangeliet 10:32–36

Många av oss känner igen oss i de där två ängsliga männen. Vi har blivit rädda när det som var vår trygghet höll på att förändras. Vi blev oroliga att förlora det lilla vi hade. Jesus ger inga garantier. Däremot visar han var det finns värme. Den finns i vänskapen med honom. Av den värmen växer vi.

En glad tanke vidgar hjärtats hinnor lättar tankarna
Får en eld att brinna som värmer mitt inre
med ögon, leenden och vackra ord.

Askonsdagen

Askonsdagen inleder de 40 dagarnas fasta som pågår fram till påsk. När Jesus talar om fasta säger han att vi inte ska fasta för att andra ska märka det.

Nej, när du fastar, smörj in ditt hår och tvätta ditt ansikte, så att inte människorna ser att du fastar, utan bara din fader i det fördolda.

Matteusevangeliet 6:17–18

Vi behöver inte fasta för att duga inför Gud. Jakobsbrevet förklarar att kristen tro inte ska vara mitt eget jag-projekt, utan det handlar om att göra gott för andra:

Om en broder eller en syster är utan kläder och saknar mat för dagen, vad hjälper det då om någon av er säger: ”Gå i frid, håll er varma och ät er mätta”, men inte ger dem vad kroppen behöver? Så är det också med tron: i sig själv, utan gärningar, är den död.

Jakobsbrevet 2:15–17

För många i dagens Sverige är fastan verkligen en del av det religiösa livet. Så är det för de muslimer som uttrycker sin tillhörighet genom ramadan, och så är det även för många judar, ortodoxa kristna och romerska katoliker.

I Västerlandets utveckling från renässansen och reformationen kom individualismen att bli ett starkt inslag. Det gjorde fastan mera privat och till ett eget val. Jag känner många med en bakgrund i Sverige som liknar min egen som fastar före påsk. Det har gemensamt att de fastar utan att omgivningen märker det. Själv ändrar jag något i min livsstil i samband med askonsdagen. Därefter blir det skillnad i vissa rutiner fram till påsk. Det kan vara att ge mer tid åt att besöka sjuka och att samtala med dementa. Det kan gälla de pengar jag ger till Act Svenska kyrkan, och det kan handla om den dagliga bibelläsningen.

Fastetiden är viktig för alla som vill följa Jesus genom kyrkoåret. Då kan det inte vara jämnstruket och likadant alla månader. Vill vi följa växlingarna i hans liv, så bjuder fastetiden motstånd. Från askonsdagen fram till påsk gick Jesus mot sin död. Det var dagar av hård kamp.

Jungfru Marie bebådelsedag

Den vackraste Mariahymn jag vet, det är att åka på småvägar i skarven mellan vinter och vår. Genom barrskogen slingrar en grusväg med snö i kanterna. Bitvis måste vi köra försiktigt där vägen flyter av tjällossning. Redan på håll märker vi att det ligger öppna marker framåt, för det ljusnar bortom skogen. Plötsligt vidgar sig den täta terrängen och ett mjukt fält breder ut sig. Är det en klar eftermiddag i vårfrudagstid kan åkerns blöta plöjfåror skimra som silver i det skarpa solljuset. Då är det som om Maria hade svept sin mantel över jorden, till skydd för allt som växer.

Vårfrudagstiden är veckorna runt den 25 mars, och den dagen börjar en niomånaders graviditet fram till Jesu födelse. Då kommer våffeljärnen fram. Det är helt enkelt ordet vårfrudagen som har blivit våfferdagen – våffeldagen – och helst äter jag dem med jordgubbssylt och vispgrädde.

En av texterna på bebådelsedagen är Marias lovsång:

Min själ prisar Herrens storhet,
min ande jublar över Gud, min frälsare:
han har vänt sin blick till sin ringa tjänarinna.

Från denna stund skall alla släkten prisa mig
salig: stora ting låter den Mäktige ske med mig,
hans namn är heligt,
och hans förbarmande med dem som fruktar
honom varar från släkte till släkte.
Han gör mäktiga verk med sin arm,
han skingrar dem som har övermodiga planer
Han störtar härskare från deras troner,
och han upphöjer de ringa.
Hungriga mättar han med sina gåvor, och rika
skickar han tomhänta bort.
Han tar sig an sin tjänare Israel och håller sitt
löfte till våra fäder:
att förbarma sig över Abraham och hans barn,
till evig tid.

Lukasevangeliet 1:46–55

På latin börjar lovsången med ordet *magnificat*, som betyder prisar. Det är därför Marias lovsång även heter Magnificat. I östkyrkan är Marias lovsång en del av morgonbönen. I västerlandet är Magnificat höjdpunkten i kvällsbönen, vespern. Det bestämde Benedikt av Nursia redan på 500-talet. I all den musik, konst och arkitektur som hyllar Maria hörs

hennes röst. Det är en fjortonårig flicka som sjunger om den son hon skall föda. Han ska skingra dem som har övermodiga planer och störta härskare från deras troner. Rika ska han skicka tomhänta bort. Hungriga ska bli mätta, och de som har gällt som ringa ska han upphöja.

Martin Luther skrev en bok om Marias lovsång och han kallade den *Magnificat*. För honom var det självklart att Maria var helig och speciell, eftersom hon var mor till Jesus. Luther var hängiven i sin vördnad för Maria, samtidigt som han var noga med att hon inte skulle tillbes. Redan på 300-talet hade en annan teolog sagt något liknande, nämligen Ambrosius som var biskop av Milano och är känd för att han var en skicklig predikant och lärare. Ambrosius menade att ”Maria är Guds tempel – inte templets Gud”.

Herrens moder Maria talar till oss genom sin lovsång och säger att vi inte längre är objekt för andras handlingar. Våra kroppar är inget slagfält för andras tyckande. Den som trodde sig vara ingenting är inget *ting*. Det är som om en mild vind från Mellanöstern skulle blåsa genom nordisk senvinter. Marias lovsång lenar det frusna.

Stilla veckan

Veckan före påsk, stilla veckan, följer vi en människa som blir fråntagen allt. Den som har varit nära människor under deras sista tid i livet, kan kanske känna igen en del av det som Jesus gick igenom.

Söndagen före påsk är palmsöndagen. Då bröt människor palmkvistar för att hälsa Jesus när han red in i Jerusalem. De hyllade honom, men själv var han inte glad. Jesus visste vad som låg framför honom.

På skärtorsdagen delade lärjungarna den judiska påskmåltiden, och Jesus gav det välsignade brödet och vinet en ny innebörd. Han sa att detta var hans kropp och blod och att vi skulle fira den måltiden till hans åminnelse. Därmed instiftade han nattvarden.

Det är något speciellt med skärtorsdagen. I spänningen inför döden är det som att dunkla krafter kan släppas loss. I svensk folktro var övergången mellan skärtorsdagen och långfredagen fylld av fägor. Allt vad oknytt och farligheter hette fick fritt spelrum när Jesus närmade sig döden. Därifrån kommer föreställningen att häxor flög till Blåkulla på skärtorsdagsnatten. Där skulle de fira en ondskefull fest eftersom

Jesus snart skulle dödas. Så var föreställningen i det gamla Sverige. Individerna var liksom värnlösa och utlämnade när Jesus inte längre kunde skydda dem.

Påskkäringarna som ringer på hos mig är fredliga och alltid välkomna. När de står i ytterdörren tar jag emot deras teckningar. Av mig får de godis och en slant för att fira att Jesus lever.

Efter skärtorsdagen kommer långfredagen. Klockan tre på eftermiddagen dog Jesus på korset efter att ha dömts till döden av en romersk domstol. I alla kyrkor finns det kors, ofta både på altaret och på toppen av tornet så att det syns på långt håll. Korset är hopp. Det säger att döden och dödandet inte har herraväldet i världen. Jesus Kristus har besegrat döden. Det där är inte alltid lätt att lita på när kroppen värker eller oron för nära anhöriga fyller oss. Det blir inte lättare av allt tråkigt i världen och i vårt eget land. Just därför är det desto viktigare att hålla fast vid Kristus seger över döden. Annars blir vi liksom överrumplade av allt otäckt och det tar över. På tredje dagen efter sin död blev Jesus levande igen, och då är det påskdag. Det är kyrkans stora festdag. Egentligen är varje söndag en påskdag.

Skärtorsdagen

På engelska heter skärtorsdagen *Maundy Thursday*. Maundy kommer från latinets *mandatum*, som betyder kontrakt, förbund. Den svenska benämningen skärtorsdag avslöjar vad förbundet betyder. ”Skära” är ett ålderdomligt ord för att rena och tvätta. Bakgrunden är att Jesus den här kvällen tvättade lärjungarnas fötter.

Det var strax före påskhögtiden och Jesus visste att hans stund hade kommit, då han skulle lämna världen och gå till Fadern. Han hade älskat sina egna som levde här i världen, och han älskade dem intill slutet.

De hade samlats till måltid, och djävulen hade redan ingett Judas, Simon Iskariots son, att förråda Jesus. Jesus visste att Fadern hade lagt allt i hans händer och att han hade utgått från Gud och nu återvände till Gud. Han steg upp från bordet, tog av sig manteln och band en handduk om livet. Sedan hällde han vatten i tvättfatet och började tvätta lärjungarnas fötter och torka dem med handduken som han hade bundit om

sig. När han kom till Simon Petrus sade denne till honom: ”Herre, skall du tvätta mina fötter!” Jesus svarade: ”Vad jag gör förstår du inte nu, men senare skall du fatta det.” Petrus svarade: ”Aldrig någonsin får du tvätta mina fötter!” Jesus sade till honom: ”Om jag inte tvättar dig har du ingen gemenskap med mig.” Då sade Simon Petrus: ”Herre, tvätta inte bara mina fötter utan också händerna och huvudet.” Men Jesus sade till honom: ”Den som har badat behöver bara få fötterna tvättade, i övrigt är han ren. Och ni är rena, dock inte alla.” Han visste nämligen vem som skulle förråda honom, och därför sade han att de inte alla var rena.

När han hade tvättat deras fötter och tagit på sig manteln och lagt sig till bords igen sade han till dem: ”Förstår ni vad det är jag har gjort med er? Ni kallar mig mästare och herre, och det med rätta, för det är jag. Om nu jag, som är er herre och mästare, har tvättat era fötter, är också ni skyldiga att tvätta varandras fötter. Jag har gett er ett exempel, för att ni skall göra som jag har gjort med er. Sannerligen, jag säger er: en tjänare är inte förmer än sin herre, och en budbärare

inte förmer än den som har sänt honom. Vet ni detta är ni saliga om ni också handlar så.

Johannesevangeliet 13:1–17

Johannesevangeliet berättar att Petrus protesterade och sade att Jesus inte skulle tvätta hans fötter, men då svarade Jesus: ”Om jag inte tvättar dig har jag ingen gemenskap med dig.” Då ville Petrus att Jesus skulle tvätta även hans händer och huvud. När Jesus hukar sig ner och tvättar sina vänners fötter, då manifesterar han förbundet som är att vi ska tjäna varandra.

Lite senare delade Jesus den judiska påskmåltiden med dem. När Jesus hade lagt sig till bords förklarade han för sina vänner, att om han som var deras mästare och herre hade tvättat deras fötter, var de hädanefter skyldiga att tvätta varandras fötter: ”en tjänare är inte förmer än sin herre, och en budbärare inte förmer än den som har sänt honom.”

I Västerås domkyrka lever traditionen att biskopen ska tvätta fötterna på några i församlingen som en del av skärtorsdagens mässa. I likhet med mycket an-

nat av det som fungerar bra i stiftet, så har jag tagit över den sedvänjan och gör detsamma som mina företrädare gjorde. Fottvagningen på skärtorsdagen övertog jag efter Thomas Söderberg, biskopen som utan att göra något väsen av det kunde genomföra betydande förändringar. Han har aldrig sökt att få strålkastarljus på sig själv för det positiva som han har åstadkommit. Däremot är han helt orädd att tala rakt – både ansikte mot ansikte och med media – när det gäller obehagliga saker som behöver förklaras. Då jag fick veta att jag blivit vald till hans efterträdare, gav Thomas Söderberg mig ett viktigt råd: Bry dig inte om hur andra uppfattar dig, ägna dig i stället åt uppdraget. Det tog jag till mig. Det där med att fokusera på det som behöver göras, och inte på sig själv, uppfattar jag som skärtorsdagens fottvagning omsatt i vardagslivet.

Långfredagen

Det händer att människor frågar hur det är möjligt att tro på Gud när världen ser ut som den gör. Mitt svar lyder att det finns ingenting i kristen tro som säger att tillvaron skulle skonas från krig och katastrofer. Jesus eget liv fick ett brutalt slut.

Jag har inga enkla svar på varför det finns lidande. Däremot har jag hört olika förklaringar, och blivit ganska trött på dem.

När Jesus dog på korset förändrades något grundläggande. Det var inte så att allt blev harmoniskt på jorden. Däremot var det något djupt i skapelsen som lagades och läkte. Relationen mellan Gud och människa blev hel. Det brukar kallas försoningen, och vad den egentligen innebär debatteras emellanåt.

När jag var student på 1990-talet var feministteologin både så ny och påtaglig att den verkligen märktes i studierna. Jag hoppas att det är på samma sätt fortfarande, eftersom feministerna förmedlade viktiga insikter och påverkade mig och många av mina kamrater. Till exempel tog feministteologin itu med att inte uppfatta försoningen som ett drama mellan två

kränkta män: Det som sker på korset beror inte på en besviken farsa som måste se sin grabb plågas för att han ska bli nöjd. Det är heller inte en försonande helig ande-morsa som springer emellan karlarna för att försöka lindra skadorna. Jesus tycker inte mer om oss för att vi offerar oss, det understryker feministerna. Det har Jesus en gång för alla, gjort för oss.

Jesus är lika verklig som du och jag. Det lidande han gick igenom kändes inte mindre för honom än det skulle ha gjort för oss. Det var i total lojalitet med allt skrovligt och värkande som Jesus av egen fri vilja led och dog på korset, en fredag i påsktiden, med stor sannolikhet år 33.

På något sätt, och det här är långt bortom vad vi förmår uppfatta eller tänka, så förändrades tillvaron när Jesus dog på korset. Den akademiska facktermen är försoning. För mig betyder försoningen att det var något i grunden av allt som läktes på långfredagen. Samtidigt började en lagning av hela tillvaron.

Ska jag försöka mig på att uttrycka vad försoningen betyder, blir det så här: Gud, den treenige, läkte relationen till människorna genom att Jesus dog på kor-

set. Hädanefter får vi finnas som vi är, utan att behöva bevisa något inför Gud. Att vi är ovillkorligt accepterade av Gud beror på det som hände med Jesus, inte på vad vi själva åstadkommer. Den grundliga läkningen skedde med Jesus och korset, vilket inte betyder att vi lever utan krångel och konflikter. Liksom Gud har försonat sig med oss, ska vi försona oss med varandra. Vi, alla människor tillsammans, behöver vara med och laga den här världen i både stort och smått.

Jag har haft olika kors om halsen sedan jag var tonåring. Ibland har jag behov av att känna på det med händerna och då är det bra att ha det nära. Kommer jag in i en kyrka där jag inte ser något kors brukar jag fråga var det finns. Korset är ankaret, där den kristna tron är fästad, och vi behöver konkret se och uppleva korset. Med åren har det blivit naturligt för mig att göra korstecken eftersom det är konkret och hjälper mig att känna att kristen tro angår även min kropp, liksom hela skapelsen angår oss.

Skulle någon fråga var korset finns, skulle jag svara under oss. Korset är den skrovliga botten som bär hela universum. På botten möter Jesus, eftersom han delar det skrovliga med oss.

Påskdagen

Kom låt oss vända tillbaka till Herren!
Han rev, och han skall läka oss,
han slog, och han skall förbinda oss.
Han ger sitt liv efter två dagar,
och på den tredje reser han oss upp,
så att vi får leva inför honom.
Låt oss lära känna honom,
låt oss sträva efter kunskap om Herren.
Så visst som gryningen
skall han träda fram,
han skall komma till oss som ett regn,
ett vårregn som vattnar jorden.

Hosea 6:1–3

Det här är stor poesi, och mycket gammal. Profeten Hoseas ord letar sig ner i 700-talet före Kristus, och de här formuleringarna har bearbetats genom århundradena. Sedan den unga kyrkans tid, för 2000 år sedan, brukar kristna tolka orden som en förutsägelse om Jesu död och uppståndelse. Inom kyrkan anger den judiska litteraturen i Gamla testamentet det sammanhang i vilket Jesus levde och verkade.

Det Hosea säger om vårregnet väcker minnen. I Egypten upplevde jag hur omtumlande det kan vara när det kommer regn efter en lång period av torka. Det var med en koptisk biskop som jag åkte västerut från Kairo. Vi färdades mil efter mil i en grå öken och det jag minns från landskapet är att det låg dammigt skrot lite överallt. Hettan gjorde oss trötta och det var med viss ansträngning som vi höll igång ett samtal. Då började det droppa mot bilrutan. Biskopen parkerade bilen och vi öppnade dörrarna och klev ut. Regnet tilltog och det gjorde biskopen både glad och upprymd. Biskopens energi smittade av sig på mig och vi blev nästan lite fnissiga, där vi stod och såg hur dammet spolades bort. Regnet försvann lika snabbt som det kommit, och då hade luften blivit lättare att andas. När vi satte oss i bilen igen, smackade våra fuktiga kläder mot stolsklädseln, och då skrattade vi åt det. Resten av resan blev helt anorlunda. Nu flödade samtalet.

Som ett vårregn i öknen, med ett tydligt före och efter, föreställer jag mig Jesu uppståndelse. Lukasevangeliet berättar att Maria från Magdala, Johanna, och Maria, Jakobs mor var de första som kom till graven där Jesus hade blivit lagd. Där upptäckte de

att han var borta. Utanför graven mötte de två män i skinande kläder som sade till dem att Jesus hade uppstått. Därmed var kvinnorna de första som fick veta vad som hade hänt, och de blev de första som berättade för andra om uppståndelsen. Efter den här händelsen borde diskussionerna om kvinnors ledarskap ha varit avslutad, eftersom det var kvinnor som fick bära det viktigaste av alla budskap. Så blev det inte. Det räckte att Johanna och de två Mariorna kom tillbaka till de övriga Jesusvännerna och berättade vad som hade hänt, för att det självklara skulle bli ifrågasatt. De andra tyckte att kvinnornas vittnesbörd var prat och trodde inte på dem.

Att det är kvinnor som första gången vittnar om Jesus uppfattar många forskare som ett argument för berättelsens sanningshalt. Händelserna utspelar sig under antiken och då värderades kvinnor knappast som några trovärdiga vittnen. Det hade varit en enkel sak att stryka dem från evangelierna och sätta in män i stället. Att kvinnorna inte har redigerats bort, säger oss flera olika saker. Det jag först tänker på är att det fanns kvinnor nära Jesus medan han levde. Kvinnor hade även en stark ställning i den tidiga kyrkan när evangeliets berättelser nedtecknades.

Ytterligare en sak är att det verkligen var kvinnor som första gången intygade att graven var tom. Det doldes inte, för det var så. Kvinnorna hade själva upplevt den tomma graven, och deras vittnesbörd visade sig hålla.

Det som hände på annandag påsk gav kvinnorna rätt. Då gick Jesus ut bland människorna och stod mitt ibland dem. Han mötte sina vänner och han lät dem som fortfarande var tveksamma ta med händerna på hans sår. Det var en väldig rörelse som utgick från Jesus och kvinnorna vid graven. Den pågår än. I vår tid är det som om evangeliet om Jesus bara har börjat. Idag blir många medvetna om den levande Guden. Inte få upplever det som ett vårregn i öknen, med ett tydligt före och efter.

Inträffar förändringarna snabbt, som de gjorde för vännerna runt Jesus, kan de följas av förvirring och ogenomskådlig komplexitet. Så verkar det ha varit för Jesusvännerna. Särskilt efter att Jesus lämnade dem och steg upp till himlen, tycks deras sammanhållning ha utsatts för påfrestningar. Mellan påsken och pingsten infaller Kristi himmelfärdsdag, vilket är som en myndighetsdag. Efter himmelfärden var

kvinnorna och männen som hade följt Jesus tvungna att klara sig på egen hand. De blev myndiga i förhållande till sin mästare och för dem betydde det att obarmhärtigt stå ut med ansvar och vuxenliv. Det där med myndighetsdagen verkar ha varit en del av deras förvirring.

Påskan hör ihop med pingsten. Allt det som hände på påskan behövde få sammanhang och riktning. Vännerna som hade funnits runt Jesus nådde den fördjupade identiteten först senare. Då blev vilsna individer kyrka tillsammans. Det inträffade på pingsten.

Fyllda av påskens omstörtande budskap om att Kristus är uppstånden, trevar vi mot de okända dagar som ligger framför oss. Hoppet är att det kommer pingst.

- Kristus är uppstånden.
- Ja, han är sannerligen uppstånden.

Tack till Södergrenska stiftelsen i Falun,
som finansierat den här skriften.

Kom, heliga Ande
– En postilla för den här
världen – som den är.

I dessa predikningar följer vi kyrkoåret – från pingst till påsk och möter bibeltexter, livsfrågor och erfarenheter från vår egen värld. Med bibelberättelser, glimtar från livet och teologisk eftertanke visar Mikael Mogren hur den kristna tron kan ge riktning och hopp i en orolig tid.

Boken är gratis. Skänk gärna en gåva till Act Svenska kyrkan. Swish-nummer:
900 1223

Mikael Mogren är sedan 2015
biskop i Västerås stift.

Svenska
kyrkan

Västerås
stift